

॥ श्री पंचरत्न हरिपाठ ॥

१ श्रीज्ञानेश्वरमहाराजकृत हरिपाठाचे अभंग

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

१

देवाचिये द्वारी उभा क्षणभरी । तेणें मुक्ति चारी साधियेल्या ॥ १ ॥
हरि मुखें म्हणा हरि मुखें म्हणा । पुण्याची गणना कोण करी ॥ २ ॥
असोनि संसारी जिद्धे वेगु करी । वेदशास्त्र उभारी बाह्या सदा ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे व्यासाचिया खुणा । द्वारकेचा राणा पांडवां घरी ॥ ४ ॥

२

चहूं वेदी जाण षट्शास्त्री कारण । अठराहीं पुराणें हरीसी गाती ॥ १ ॥
मंथुनी नवनीता तैसें घे अनंता । वायां व्यर्थ कथा सांडी मार्ग ॥ २ ॥
एक हरि आत्मा जीवशिव सम । वायां दुर्गमी न घालीं मन ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा पाठ हरि हा वैकुण्ठ । भरला घनदाट हरि दिसे ॥ ४ ॥

३

त्रिगुण असार निर्गुण हें सार । सारासार विचार हरिपाठ ॥ १ ॥
सगुण निर्गुण गुणांचें अगुण । हरिविणें मत व्यर्थ जाय ॥ २ ॥
अव्यक्त निराकार राहीं ज्या आकार । जेथुनी चराचर त्यासी भजें ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा ध्यानीं रामकृष्ण मनीं । अनंत जन्मांनीं पुण्य होय ॥ ४ ॥

४

भावेवीण भक्ति भक्तिवीण मुक्ति । बळेंवीण शक्ति बोलूं नये ॥ १ ॥
कैसेनि दैवत प्रसन्न त्वरित । उगा राहें निवांत शिणसी वायां ॥ १ ॥
सायासें करिसी प्रपञ्च दिननिशी । हरिसी न भजसी कोण्या गुणे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे हरिजप करणें । तुटेल धरणें प्रपंचाचें ॥ ४ ॥

५

योग याग विधी येणें नोहे सिद्धि । वायांचि उपाधि दंभधर्म ॥ १ ॥
भावेवीण देव न कळे निःसंदेह । गुरुवीण अनुभव कैसा कळे ॥ २ ॥
तपेवीण दैवत दिधल्यावीण प्राप्त । गुजेवीण हित कोण सांगे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव मार्ग दृष्टांताची मात । साधूचे संगती तरुणोपाय ॥ ४ ॥

६

साधुबोध झाला तो नुरोनियां ठेला । ठायींच मुराला अनुभवे ॥ १ ॥
कापुराची वाती उजळली ज्योती । ठायींच समाप्ती झाली जैसी ॥ २ ॥
मोक्षरेखें आला भाग्ये विनटला । साधूचा अंकिला हरिभक्त ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा गोडी संगती सज्जनीं । हरि दिसे जनी आत्मतत्त्वी ॥ ४ ॥

७

पर्वताप्रमाणें पातक करणें । वज्रलेप होणें अभक्तांसी ॥ १ ॥
नाहीं ज्यांसी भक्ति ते पतित अभक्त । हरीसी न भजत दैवहत ॥ २ ॥
अनंत वाचाळ बरळती बरळ । त्यां केंचा दयाळ पावे हरी ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा प्रमाण आत्मा हा निधान । सर्वांघटीं पूर्ण एक नांदे ॥ ४ ॥

८

संतांचे संगती मनोमार्गगती । आकळावा श्रीपति येणें पंथें ॥ १ ॥
रामकृष्ण वाचा भाव हा जीवाचा । आत्मा जो शिवाचा राम जप ॥ २ ॥
एकतत्त्वी नाम साधिती साधन । द्वैताचें बंधन न बाधिजे ॥ ३ ॥
नामामृत गोडी वैष्णवां लाधली । योगियां साधली जीवनकळा ॥ ४ ॥
सत्वर उच्चार प्रल्हादी बिंबला । उद्धवा लाधला कृष्णदाता ॥ ५ ॥
ज्ञानदेव म्हणे नाम हें सुलभ । सर्वत्र दुर्लभ विरळा जाणे ॥ ६ ॥

९

विष्णुविणें जप व्यर्थ त्याचें ज्ञान । रामकृष्णीं मन नाही ज्याचे ॥ १ ॥
उपजोनी करंटा नेणें अद्वय वाटा । रामकृष्णीं पैठा कैसा होय ॥ २ ॥
द्वैताची झाडणी गुरुविण ज्ञान । त्या केंचें कीर्तन घडे नामीं ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे सगुण हें ध्यान । नामपाठ मौन प्रपंचाचें ॥ ४ ॥

१०

त्रिवेणीसंगमी नाना तीर्थें भ्रमीं । चित्त नाही नामी तरी ते व्यर्थ ॥ १ ॥
नामासी विन्मुख तो नर पापिया । हरीविण धांवया न पावे कोणी ॥ २ ॥
पुराणप्रसिद्ध बोलिले वाल्मिक । नामें तिन्ही लोक उद्धरती ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे नाम जपा हरिचें । परंपरा त्याचें कुळ शुद्ध ॥ ४ ॥

११

हरिउच्चारणीं अनंत पापराशी । जातील लयासी क्षणमात्रें ॥ १ ॥
तृण अग्निमेळें समरस झालें । तैसें नामें केलें जपता हरी ॥ २ ॥
हरिउच्चारण मंत्र पै अगाध । पळे भूतबाधा भय याचें ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे हरि माझा समर्थ । न करवे अर्थ उपनिषदां ॥ ४ ॥

१२

तीर्थ व्रत नेम भावेवीण सिद्धी । वायांची उपाधी करिसी जनां ॥ १ ॥
भावबळें आकळे येरवी नाकळे । करतळीं आवळे तैसा हरी ॥ २ ॥
पारियाचा रवा घेतां भूमीवरी । यत्न परोपरी साधन तैसें ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे निवृत्ति निर्गुण । दिधलें संपूर्ण माझे हातीं ॥ ४ ॥

१३

समाधि हरीची सम सुखेंवीण । न साधेल जाण द्वैतबुद्धि ॥ १ ॥
बुद्धीचें वैभव अन्य नाही दुजें । एका केशवराजे सकळ सिद्धि ॥ २ ॥
ऋद्धि सिद्धि अन्य निधि अवधीच उपाधी । जंव त्या परमानंदी मन नाही ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवी रम्य रमलें समाधान । हरीचें चिंतन सर्वकाळ ॥ ४ ॥

१४

नित्य सत्य मित हरिपाठ ज्यासी । कळिकाळ त्यासी न पाहे दृष्टी ॥ १ ॥
रामकृष्णीं वाचा अनंतराशी तप । पापाचे कळप पळती पुढें ॥ २ ॥
हरि हरि हरि मंत्र हा शिवाचा । म्हणती जे वाचा तया मोक्ष ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा पाठ नारायण नाम । पाविजे उत्तम निज स्थान ॥ ४ ॥

१५

एक नाम हरि द्वैतनाम दूरी । अद्वैत कुसरी विरळा जाणे ॥ १ ॥
समबुद्धि घेतां समान श्रीहरी । शमदमां वरी हरि झाला ॥ २ ॥
सर्वांघटी राम देहादेहीं एक । सूर्य प्रकाशक सहस्ररश्मी ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा चित्ती हरिपाठ नेमा । मागिलिया जन्मा मुक्त झालों ॥ ४ ॥

१६

हरिनाम जपे तो नर दुर्लभ । वाचेसी सुलभ राम कृष्ण ॥ १ ॥
राम कृष्ण नामी उन्मनी साधली । तयासी लाधली सकळ सिद्धि ॥ २ ॥
सिद्धि बुद्धि धर्म हरिपाठीं आले । प्रपंची निमाले साधुसंगे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवी नाम रामकृष्ण ठसा । तेणें दशदिशा आत्माराम ॥ ४ ॥

१७

हरिपाठकीर्ति मुखें जरी गाय । पवित्रचि होय देह त्याचा ॥ १ ॥
तपाचे सामर्थ्ये तपिन्नला अमूप । चिरंजीव कल्प वैकुंठी नादि ॥ २ ॥
मत्पितृभ्रात सगोत्र अपार । चतुर्भुज नर होऊनि ठेले ॥ ३ ॥
ज्ञान गूढगम्य ज्ञानदेवा लाधलें । निवृत्तीनें दिधलें माझे हातीं ॥ ४ ॥

१८

हरिवंशपुराण हरिनाम संकीर्तन । हरिविण सौजन्य नेणे कोणी ॥ १ ॥
त्या नरा लाधलें वैकुंठ जोडलें । सकळही घडलें तीर्थाटण ॥ २ ॥
मनोमार्गें गेला तो तेथें मुकला । हरिपाठी स्थिरावला तोचि धन्य ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा गोडी हरिनामाची जोडी । रामकृष्णी आवडी सर्वकाळ ॥ ४ ॥

१९

नामसंकीर्तन वैष्णवांची जोडी । पापें अनंत कोटी गेली त्यांची ॥ १ ॥
अनंत जन्मांचें तप एक नाम । सर्व मार्ग सुगम हरिपाठी ॥ २ ॥
योग याग क्रिया धर्माधर्म माया । गेले ते विलया हरिपाठी ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवी यज्ञयाग क्रिया धर्म । हरीविण नेम नाही दुजा ॥ ४ ॥

२०

वेदशास्त्रपुराण श्रुतीचें वचन । एक नारायण सारा जप ॥ १ ॥
जप तप कर्म हरीविण धर्म । वाउगाचि श्रम व्यर्थ जाय ॥ २ ॥
हरीपाठी गेले ते निवांताचि ठेले । भ्रमर गुंतले सुमनकळिके ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवी मंत्र हरिनामाचें शस्त्र । यमं कुळगोत्र वर्जियेलें ॥ ४ ॥

२१

काळ वेळ नाम उच्चारितां नाही । दोन्ही पक्ष पाहीं उद्धरती ॥ १ ॥
रामकृष्ण नाम सर्व दोषां हरण । जडजीवां तारण हरि एक ॥ २ ॥
हरिनाम सार जिव्हा या नामाची । उपमा त्या देवाची कोण वानी ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा सांग झाला हरिपाठ । पूर्वजां वैकुंठ मार्ग सोपा ॥ ४ ॥

२२

नित्यनेम नामी ते प्राणी दुर्लभ । लक्ष्मीवल्लभ तयां जवळी ॥ १ ॥
नारायण हरी नारायण हरी । भुक्ति मुक्ति चारी घरीं त्यांच्या ॥ २ ॥
हरिविण जन्म नर्कचि पै जाणा । यमाचा पाहुणा प्राणी होय ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव पुसे निवृत्तिसी चाड । गगनाहूनि वाड नाम आहे ॥ ४ ॥

२३

सात पांच तीन दशकांचा मेळा । एक तत्त्वी कळा दावी हरी ॥ १ ॥
तैसें नव्हे नाम सर्वत्र वरिष्ठ । तेथें कांहीं कष्ट न लागती ॥ २ ॥
अजपा जपणें उलट प्राणाचा । येथेंही मनाचा निर्धार असे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेवा जिणें नामेविण व्यर्थ । रामकृष्णी पंथ क्रमियेला ॥ ४ ॥

२४

जप तप कर्म क्रिया नेम धर्म । सर्वांघटीं राम भाव शुद्ध ॥ १ ॥
न सोडी हा भावो टाकी रे संदेहो । रामकृष्ण टाहो नित्य फोडी ॥ २ ॥
जाति वित्त गोत्र कुळ शीळ मात । भजकां त्वरित भावनायुक्त ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव ध्यानीं रामकृष्ण मनीं । वैकुंठभुवनीं घर केलें ॥ ४ ॥

२५

जाणीव नेणीव भगवंती नाही । हरिउच्चारणी पाही मोक्ष सदा ॥ १ ॥
नारायण हरी उच्चार नामाचा । तेथें कळिकाळाचा रीघ नाही ॥ २ ॥
तेथील प्रमाण नेणवे वेदांसी । तें जीवजंतुंसी केवीं कळे ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव फळ नारायण पाठ । सर्वत्र वैकुंठ केलें असे ॥ ४ ॥

२६

एक तत्त्व नाम दूढ धरी मना । हरीसी करुणा येईल तुझी ॥ १ ॥
तें नाम सोपें रे रामकृष्ण गोविंद । वाचेसी सद्गद जपे आधीं ॥ २ ॥
नामापरतें तत्त्व नाही रे अन्यथा । वायां आणि पंथा जाशी झणी ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव नाम जपमाळ अंतरी । धरोनी श्रीहरी जपे सदा ॥ ४ ॥

२७

सर्व सुख गोडी साही शास्त्रें निवडी । रिकामा अर्धघडी राहूं नको ॥ १ ॥
लटिका व्यवहार सर्व हा संसार । वायां येरझार हरीविण ॥ २ ॥
नाममंत्र जप कोटी जाईल पाप । रामकृष्णी संकल्प धरूनी राहे ॥ ३ ॥
निजवृत्ति हे काढी माया तोडी । इंद्रियांसवडी लपूं नको ॥ ४ ॥
तीर्थीं व्रती भाव धरीं रे करुणा । शांति दया पाहुणा हरि करी ॥ ५ ॥

२८

अभंग हरिपाठ असती अठ्ठावीस । रचिले विश्वासें ज्ञानदेवें ॥ १ ॥
नित्य पाठ करी इंद्रायणीतीरी । होय अधिकारी सर्वथा तो ॥ २ ॥
असावें एकाग्री स्वस्थ चित्त मन । उल्हासें करून स्मरण जीवी ॥ ३ ॥
अंतकाळीं तैसा संकटाचें वेळीं । हरि तया सांभाळी अंतर्बाह्य ॥ ४ ॥
संतसज्जनानीं घेतली प्रचीती । आळशी मंदमती केवीं तरें ॥ ५ ॥
श्रीगुरु निवृत्ति वचन प्रेमळ । तोषला तात्काळ ज्ञानदेव ॥ ६ ॥

२९

कोणाचें हें घर हा देह कोणाचा । आत्माराम त्याचा तोचि जाणे ॥ १ ॥
मी तूं हा विचार विवेक शोधावा । गोविंदा माधवा याच देही ॥ २ ॥
देही ध्याता ध्यान त्रिपुटीवेगळा । सहस्र दळीं उगवला सूर्य जैसा ॥ ३ ॥
ज्ञानदेव म्हणे नयनाची ज्योती । या नावें रूपे तुम्ही जाणा ॥ ४ ॥
॥ इति श्रीज्ञानदेव हरिपाठ समाप्त ॥

२ श्रीनामदेवमहाराजकृत हरिपाठाचे अभंग

१

नामाचा महिमा कोण करी सीमा । जपावें श्रीरामा एका भावें ॥ १ ॥
न लगती स्तोत्रें नाना मंत्रें यंत्रें । वर्णिजे वा वक्त्रें श्रीरामनाम ॥ २ ॥
अनंत पुण्यराशी घडे ज्या प्राण्यासी । तरीच मुखासी नाम येत ॥ ३ ॥
नामा म्हणें नाम महाजप परम । तो देह उत्तम मृत्युलोकीं ॥ ४ ॥

२

जन्माचें कारण रामनामपाठीं । जाइजे वैकुंठीं एकीहेळा ॥ १ ॥
रामनाम ऐसा जिव्हे उमटे ठसा । तो उद्धरेल आपैसा इहलोकीं ॥ २ ॥
दो अक्षरीं राम जप हा परम । नलगे तुज नेम नाना पंथ ॥ ३ ॥
नामा म्हणे पवित्र श्रीरामचरित्र । उद्धरिते गोत्र पूर्वजेंसी ॥ ४ ॥

३

विषयांचे कोड कां करिसी गोड । होईल तुज जोड इंद्रियबाधा ॥ १ ॥
सर्वही लटिकें जाण तूं बा निकें । रामाविण एकें न सुटिजे ॥ २ ॥
मायाजाळ मोहें इंद्रियांचा रोहो । परि न धरेचि भावो भजनपंथें ॥ ३ ॥
नामा म्हणे देवा करीं तूं लावलाही । मयूराचा टाहो घनगर्जना ॥ ४ ॥

४

कांसवीचे दृष्टी जें येईजे भेटी । तें अमृताची सृष्टी घडे त्यासी ॥१॥
तैसें हें भजन श्रीरामाचें ध्यान । वाचे नारायण अमृतमय ॥२॥
धन्य त्याचें कुळ सदा पै सुफळ । दिननिशी पळ रामनाम ॥३॥
नामा म्हणे चोखट भक्त तो उत्तम । वाचेसी सुगम रामनाम ॥४॥

५

सदा फळ सुफळ वाचेसी गोपाळ । वंदी कळिकाळ शास्त्र सांगे ॥१॥
ब्रह्मांडनायक ऐसें जें कौतुक । तेंचि नाम एक श्रीकृष्ण ऐसें ॥२॥
आदि अंत पाहतां नाहीं पै सर्वथा । परिपूर्ण सरिता अमृताची ॥३॥
नामा म्हणे अनंत कां करिशी संकेत । उद्धरिले पतित युगायुगी ॥४॥

६

गोविंद गोपाळ वाचेसी निखळ । तो उद्धरे तात्काळ कलीमाजी ॥१॥
नारायण नारायण हेंचि पारायण । उद्धरले जन इहलोकीं ॥२॥
तुटती यातना कर्माच्या भावना । जडजीवउद्धारणा नाम स्मरा ॥३॥
नामा म्हणे राम हा जप परम । न लगती नेम नाना कोटी ॥४॥

७

तीर्थ जपराशी जप हृषीकेशी । मुखीं अहर्निशीं रामनाम ॥१॥
तीर्थाचें पै तीर्थ नाम हें समर्थ । होईल कृतार्थ रामनाम ॥२॥
होईल साधन तुटेल बंधन । वाचे जनादेन सुफळ सदा ॥३॥
नामा म्हणे हरी उच्चार तूं करीं । उद्धरसी निर्धारी इहलोकीं ॥४॥

८

पाहतां ये परिपाटी आणिक नाहीं सृष्टी । नामेंविण दृष्टीं न दिसे माझ्या ॥१॥
नमचि समर्थ नामचि मथित । शंकरासी हेत रामनामी ॥२॥
भरती सर्व काम वाचे रामनाम । न लगती ते नेम कर्मजाळ ॥३॥
नामा म्हणे उच्चार न करीं तूं विचार । तुटेल येरझार नाना योनी ॥४॥

९

तपाचें हें तप राम हें अमूप । करीं का रे जप रामनामी ॥१॥
रामकृष्ण म्हणे वाचे नारायण । तुटेल बंधन यमपाश ॥२॥
साधेल साधन होती कोटी यज्ञ । राम जनार्दन जपे करीं ॥३॥
नामा म्हणे जिव्हे नामस्मरण करी । म्हणे नरहरी एका भावें ॥४॥

१०

हाचि नेम सारीं साधेल तो हरी । नाम हें मुरारी अच्युताचें ॥१॥
राम गोविंद हरे कृष्ण गोविंद हरे । यादव मोहरे रामनाम ॥२॥
न लगती कथा नाना विकळता । नामचि स्मरतां राम वाचे ॥३॥
नाम म्हणे राम आम्हां हाचि नेम । नित्य तो सप्रेम जप आम्हां ॥४॥

११

करूं हें कीर्तन राम नारायण । जनीं जनार्दन हेंचि देखें ॥१॥
जगाचा जनक रामकृष्ण एक । न करितां विवेक स्मरें राम ॥२॥
तुटेल भवजाळ कां करिशी पाल्हाळ । सर्व मायाजाळ इंद्रियबाधा ॥३॥
नामा म्हणे गोविंद स्मरें तूं सावध । नव्हे तुज बाधा नाना विघ्न ॥४॥

१२

मायेचीं भूचरे रज तम सात्त्विक । रामनाम एक सोडवणें एक ॥१॥
राम हेंचि स्नान राम हेंचि ध्यान । नामें घडती यज्ञ कोटी देवा ॥२॥
न लगती साधनें नाना मंत्र विवेक । रामनामीं मुख रंगवी कां रे ॥३॥
नामा म्हणे श्रीराम हेंचि वचन आम्हां । नित्य ते पौर्णिमा सोळा कळी ॥४॥

१३

माझें मी करितां गेले हे दिवस । न धरीच विश्वास राम नामीं ॥१॥

अंती तुज उद्धरती राम कृष्ण हरी । राम पंचाक्षरी मंत्रसार ॥२॥
कां करिशी सांठा प्रपंच विस्तार । न तुटे येरझार नामेंविण ॥३॥
नामा म्हणे ऐसें रामनामीं पिसें । तो उद्धरेल आपैसें इहलोकीं ॥४॥

१४

नको नको माया सांडी लवलाह्या । पुढील उपाया झोबें कां रे ॥१॥
राम नाम म्हणे तुटेल बंधन । भावबंधमोचन एका नामें ॥२॥
स्मरतां पतित उद्धरेल यतार्थ । नाम हाचि स्वार्थ तथा झाला ॥३॥
नामा म्हणे हा जप करी तूं अमूप । नामें चुके खेप इये जनीं ॥४॥

१५

स्मरण करितां रामनामध्वनी । ऐकतांचि कर्णी पळती यम ॥१॥
नामपाठ करा राम कृष्ण हरी । होतील कामारी ऋद्धि सिद्धि ॥२॥
साध्य तेंचि साधीं न करी उपाधी । जन्मांतरीच्या व्याधी हरती नामें ॥३॥
नामा म्हणे सर्व राम हाचि भाव । नाहीं आणिक देव रामेंविण ॥४॥

१६

रामकृष्णमाळा घालितां अढळ । तुटेल भवजाळ मायामोह ॥१॥
होशील तूं साधु न पावती बाधु । पूर्ण ब्रह्मानंदु तुष्टेल तुज ॥२॥
जपतां रामनाम पुरती सर्व काम । आदि अंति नेम साधेल तुज ॥३॥
नामा म्हणे कृतार्थ सर्व मनोरथ । न लगती ते अर्थ मायापाश ॥४॥

१७

शरीर संपत्ती मायेचें टवाळ । वायांचि पाल्हाळ मिरवितोसी ॥१॥
श्याम हेचि तारी विठ्ठलनिर्धारीं । म्हणे हरी हरी एक वेळां ॥२॥
स्मरतां गोपाळनामा वंदितील यम । न लगती नेम मंत्रबाधा ॥३॥
नामा म्हणे सार मंत्र तो उत्तम । राम हेंचि नाम स्मरें कां रे ॥४॥

१८

कृष्णकथा संग जेणें तुटे पांग । न लगे तुज उद्योग करणें कांहीं ॥१॥
समर्थ सोयरा राम हा निधान । जनीं जनार्दनीं एक ध्यायी ॥२॥
नामा म्हणे उच्चार रामकृष्ण सार । तुटेल येरझार भवाब्धीची ॥३॥

१९

भवाब्धीतारक रामकृष्ण नांव । रोहिणीची माव सकळ दिसे ॥१॥
नाम हेंचि थोर नाम हेंचि थोर । वैकुंठीं विदार रामनाम ॥२॥
राम हे निशाणी जपतांची अढळ । वैकुंठ तात्काळ तथा जीवा ॥३॥
नामा म्हणे वैकुंठ नामेंचि जोडेल । अंती तुज पावेल राम एक ॥४॥

२०

जळाचा जळबिंदु जळींच तो विरे । तैसें हें विधारे पांचाठायीं ॥१॥
जीव शिव विचार नाम हें मधुर । जिव्हेसी उपचार रामनाम ॥२॥
रामनाम तारक शिव षडक्षरी । तैची वाचा करीं अरे मूढा ॥३॥
नामा म्हणे ध्यान शिवाचें उत्तम । मंत्र हा परम रामनाम ॥४॥

२१

करितां हरिकथा नाम सुखराशी । उद्धरी जीवासी एका नामें ॥१॥
तें हें रामनाम जपे तूं सप्रेम । जप हा सुगम सुफळ सदा ॥२॥
नामेंचि तरले नामेंचि पावले । नाम म्हणतां गेले वैकुंठासी ॥३॥
नामा म्हणे एका नामेंसी विनटे । ते वैकुंठीचे पेटे पावले देखा ॥४॥

२२

नामावांचूनि कांहीं दुके येथें नाही । वेगीं लवलाही राम जपा ॥१॥
गोविंद गोपाळ वाचेसी रसाळ । पावसी केवळ निजपद ॥२॥
धृव प्रल्हाद बळी अंबऋषि प्रबुद्ध । नामेंचि चित्पद पावले देख ॥३॥

नामा म्हणे राम वाचे जपा नाम । संसार भवभ्रम हरे नामें ॥ ४ ॥

२३

म्हणतां वाचे नाम वंदी तथा यम । काळादिक सम वंदी तथा ॥ १ ॥
ऐसें नाम श्रेष्ठ सकळांसी वरिष्ठ । उच्चारितां नीट वैकुंठ गाजे ॥ २ ॥
तो हा नाममहिमा वाखाणीत ब्रह्मा । न कळे तथा उपमा आदिअंती ॥ ३ ॥
नामा म्हणे पाठें नामाचेनि वाटें । तरी प्रत्यक्ष भेटे विठ्ठल हरी ॥ ४ ॥

२४

विष्णुनाम श्रेष्ठ गाती देवऋषी । नाम अहर्निशी गोपाळाचें ॥ १ ॥
हरी हरि हरि हरि तूंचि बा श्रीहरि । असे चराचरी जनार्दना ॥ २ ॥
आदिब्रह्म हरि आळवी त्रिपुरारी । उमेप्रति करी उपदेश ॥ ३ ॥
नामा म्हणे नाम महाजप परम । शंकरासी नेम दिनदिशी ॥ ४ ॥

२५

कां करतोसी सीण वाचे नारायण । जपतां समाधान होईल तुज ॥ १ ॥
राम कृष्ण हरी नारायण गोविंद । वाचेसी हा छंद नामपाठ ॥ २ ॥
वंदील तो यम कळिकाळ सर्वदा । न पावसी आपदा असत देही ॥ ३ ॥
नामा म्हणे ओळंग शीण झाला संगें । प्रपंच वाउगे सांडी परते ॥ ४ ॥

२६

नामाचेनि पाठे जातील वैकुंठें । तो पुंडलीक पेटे प्रकट असे ॥ १ ॥
विठ्ठल हा मंत्र सांगतसे शास्त्र । आणिक नाही शस्त्र नामाविण ॥ २ ॥
पुराण व्युत्पत्ति न लगती श्रुती । मुनि हरिपंथी गेले ॥ ३ ॥
नामा म्हणे हरी नामेंचि उद्धरी । जन्माची येरझारी हरे नामें ॥ ४ ॥

२७

सर्वाभूतीं भजें नमन करीं संता । नित्य त्या अच्युता स्मरण करी ॥ १ ॥
ऐसी भजनी विनट सांपडेल वाट । रामकृष्ण नीट वैकुंठींची ॥ २ ॥
न लगती साधनें वायाचि बंधन । हरिनामपंथी जाण मुनि गेले ॥ ३ ॥
नामा म्हणे थोर नामचि साधार । वैकुंठी बिद्वार त्यां भक्ता ॥ ४ ॥

२८

तूं तव नेणता परि हरि तो जाणता । आहे तो समता सर्वां भूतीं ॥ १ ॥
सर्वब्रह्म हरि एकचि निर्धारी । होशी झडकरी ब्रह्म तूंचि ॥ २ ॥
अच्युत माधव अमृताच्या पाठें । लागतांचि वाते वंदी यम ॥ ३ ॥
नामा म्हणे होशी जिवलग विष्णूचा । दास त्या हरीचा आवडता ॥ ४ ॥

२९

कां करिसी सोस मायेचा असोस । नव्हे तुझा सौरस नामेंविण ॥ १ ॥
नामचेचि मंत्र नामचेचि तंत्र । नामविण पवित्र न होती देखा ॥ २ ॥
तिही लोकी काही नामेंविण सर्वथा । अच्युत म्हणतां पुण्यकोटी ॥ ३ ॥
नामा म्हणे ब्रह्म आदि अंती नेम । तें विटेवरी सम उभें असे ॥ ४ ॥

३०

पवित्र परिकर हा उच्चार । उद्धरण साचार जगासी या ॥ १ ॥
गोविंद केशव उच्चारीं श्रीराम । न लगती नेम अमूप जप ॥ २ ॥
तें हें विठ्ठलरूप पिकलें पंढरी । नाम चराचरी विठ्ठल ऐसें ॥ ३ ॥
नामा म्हणे विठ्ठल सर्वांत सखोल । उच्चारितां मोल न लगे तुज ॥ ४ ॥

३१

पोशिसी शरीर इंद्रियांची बाधा । शेखी तें आपदा करील तुज ॥ १ ॥
नव्हे तुझें हित विषय पोषितां । हरी हरी म्हणतां उद्धरसी ॥ २ ॥
वायाचि पाल्हाळ चरित्रु सांगसी । परी नाम न म्हणसी अरे मूढा ॥ ३ ॥
नामा म्हणे हेचि पंढरीये निधान । उच्चारिता जन तरले ऐसें ॥ ४ ॥

३२

विषय खटपट आचार सांगसी । विठ्ठल न म्हणसी अरे मूढा ॥ १ ॥
पूर्णब्रह्म हरी विठ्ठल श्रीहरी । अंती हा निर्धारी तारील सत्य ॥ २ ॥
न लगे सायास करणें उपवास । नामाचा विश्वास ऐसा धरीं ॥ ३ ॥
नामा म्हणे प्रेम धरीं सप्रेम । विठ्ठल हाचि नेम दिनदिशीं ॥ ४ ॥

३३

नव्हे तुज हित म्हणतां विषय पोषिता । हरी हरी म्हणतां तरशील ॥ १ ॥
माधव श्रीहरी कृष्ण नरहरी । वेगीं हें उच्चारी लवलाही ॥ २ ॥
घडतील यज्ञ पापें भग्न होत । प्रपञ्च सर्वत्र होईल ब्रह्म ॥ ३ ॥
नामा म्हणे हरिकथा हरी भवव्यथा । उद्धरसी सर्वथा भाक माझी ॥ ४ ॥

३४

उपदेश सुगम आइके रे एक । नाम हें सम्यक विठ्ठलाचें ॥ १ ॥
जनीं जनार्दन भावचि संपन्न । विठ्ठल उद्धरण कलीमाजीं ॥ २ ॥
साधेल निधान पुरेल मनोरथ । नामेंचि कृतार्थ होसी जनीं ॥ ३ ॥
नामा म्हणे नाम घेई तूं झडकरी । पावशी निर्धारीं वैकुंठपद ॥ ४ ॥
॥ इति श्रीनामदेव हरिपाठ समाप्त ॥

३ श्री एकनाथमहाराजकृत हरिपाठाचे अभंग

१

हरीचिया दासा हरि दाही दिशा । भावें जैसा तैसा हरि एक ॥ १ ॥
हरी मुखी गातां हरपली चिंता । त्या नाही मागुता जन्म घेणें ॥ २ ॥
जन्म घेणें लागे वासनेच्या संगे । तेचि झालीं अंगें हरिरूप ॥ ३ ॥
हरिरूप झालें जाणीव हरपले । मीतूंपणा गेलें हरीचे ठायीं ॥ ४ ॥
हरिरूप ध्यानी हरिरूप मनीं । एका जनार्दनीं हरि बोला ॥ ५ ॥

२

हरि बोला हरि बोला नातरी अबोला । व्यर्थ गलबला करूं नका ॥ १ ॥
नको अभिमान नको नको मान । सोडी मीतूंपण तोचि सुखी ॥ २ ॥
सुखी त्याणें व्हावें जगा निववावें । अज्ञानी लावावे सन्मार्गासी ॥ ३ ॥
मार्ग जया कळे भावभक्तिबळें । जगाचिये मेळे न दिसती ॥ ४ ॥
जनीं वनीं प्रत्यक्ष लोचनीं । एका जनार्दनीं ओळखिलें ॥ ५ ॥

३

ओळखिला हरी धन्य तो संसारी । मोक्ष त्याचे घरीं सिद्धीसहित ॥ १ ॥
सिद्धी लावी पिसें कोण तथा पुसे । नेलें राजहंसें पाणी काय ॥ २ ॥
काय तें करावें संदेही निर्गुण । ज्ञानानें सगुण ओस केलें ॥ ३ ॥
केलें कर्म झालें तेंचि भोगा आलें । उपजले मेले ऐसे किती ॥ ४ ॥
एका जनार्दनीं नाही यातायाती । सुखाची विश्रांती हरीसंगें ॥ ५ ॥

४

जें जें दृष्टी दिसे तें तें हरिरूप । पूजा ध्यान जप त्यासी नाही ॥ १ ॥
वैकुंठ कैलासी तीर्थक्षेत्री देव । त्याविण ठाव रिता कोठें ॥ २ ॥
वैष्णवांचें गुह्य मोक्षांचा एकांत । अनंतासी अंत पाहतां नाही ॥ ३ ॥
आदि मध्य अवघा हरि एक । एकाचे अनेक हरि करी ॥ ४ ॥
एकाकार झाले जीव दोन्ही तिन्ही । एका जनार्दनीं ऐसें केलें ॥ ५ ॥

५

नामाविण मुख सर्पाचें तें बीळ । जिव्हा काळसर्प आहे ॥ १ ॥
वाचा नव्हे लांब जळो त्याचें जिणें । यातना भोगणें यमपुरी ॥ २ ॥
हरीविण कोणी नाही सोडविता । पुत्र बंधु कांता संपत्तिचे ॥ ३ ॥

अंतकाळी कोणी नाही बा सांगाती । साधूचे संगती हरी जोडे ॥ ४ ॥
कोटि कुळें तारी हरि अक्षरें दोन्ही । एका जनार्दनी पाठ केली ॥ ५ ॥

६

धन्य माय व्याली सुकृताचें फळ । फळ निर्फळ हरीविण ॥ १ ॥
वेदांताचें बीज हरि हरि अक्षरें । पवित्र सोपारें हेंचि एक ॥ २ ॥
योग याग व्रत नेम दानधर्म । नलगे साधन जपतां हरि ॥ ३ ॥
साधनाचें सार नाम मुखी गातां । हरि हरि म्हणतां कार्यसिद्धी ॥ ४ ॥
नित्य मुक्त तोचि एक ब्रह्मज्ञानी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥ ५ ॥

७

बहुतां सुकृतें नरदेह लाधला । भक्तीविण गेला अधोगती ॥ १ ॥
पाप भाग्य कैसे न सरेचि कर्म । न कळेचि वर्म अरे मूढा ॥ २ ॥
अनंत जन्मीचें सुकृत पदरीं । त्याचे मुखीं हरि पैठा होय ॥ ३ ॥
राव रंक हो कां उंच नीच याती । भक्तीविण माती मुखीं त्याच्या ॥ ४ ॥
एका जनार्दनी हरि हरि म्हणतां । मुक्ती सायुज्यता पाठी लागे ॥ ५ ॥

८

हरिनामामृत सेवी सावकाश । मोक्ष त्याचे भूस दृष्टीपुढें ॥ १ ॥
नित्य नामघोष जयाचे मंदिरीं । तेचि काशीपुरी तीर्थक्षेत्र ॥ २ ॥
वाराणसी तीर्थक्षेत्रा नाश आहे । अविनाशासी पाहे नाश कैचा ॥ ३ ॥
एका तासामाजी कोटि वेळा सृष्टी । होती जाती दृष्टि पाहें तोचि ॥ ४ ॥
एका जनार्दनी ऐसें किती झालें । हरिनाम सेविलें तोचि एक ॥ ५ ॥

९

भक्तीविण पशु कशासी वाढला । सटवीने नेला कैसा नाही ॥ १ ॥
काय माय गेली होती भूतापासीं । हरि न ये मुखासी अरे मूढा ॥ २ ॥
पातकें करिता पुढें आहे पुसता । काय उत्तर देतां होशील तूं ॥ ३ ॥
अनेक यातना यम करवील । कोण सोडवील तेथें तुजला ॥ ४ ॥
एका जनार्दनी सांगताहें तोंदें । आहा वाचा रडे बोलताचि ॥ ५ ॥

१०

स्वहिताकारणें संगती साधूची । भावें भक्ति हरीची भेटी तेणें ॥ १ ॥
हरि तेथें संत संत तेथें हरी । ऐसें वेद चारी बोलताती ॥ २ ॥
ब्रह्मा डोळसातें वेदार्थ ना कळे । तेथें हे आंधळे व्यर्थ होती ॥ ३ ॥
वेदार्थाचा गोंवा कन्याअभिलाष । वेदें नाही ऐसें सांगितलें ॥ ४ ॥
वेदांची ही बीजाक्षरें हरी दोनी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥ ५ ॥

११

सत्पद तें ब्रह्म चित्पद तें माया । आनंदपदी जया म्हणती हरी ॥ १ ॥
सत्पद निर्गुण चित्पद सगुण । सगुण निर्गुण हरिपायीं ॥ २ ॥
तत्सदिति ऐसें पैल वस्तूवरी । गीतेमाजी हरि बोलिलेले ॥ ३ ॥
हरिपदप्राप्ती भोळ्या भाविकांसी । अभिमानियांसी नर्कवास ॥ ४ ॥
अस्ति भाति प्रिय ऐशीं पदें तिनी । एका जनार्दनी तेंचि झालें ॥ ५ ॥

१२

नाकळे तें कळे कळे तें नाकळे । वळे तें ना वळें गुरुविणें ॥ १ ॥
निर्गुण पावलें सगुणीं भजतां । विकल्प धरितां जिव्हा झडे ॥ २ ॥
बहुरूपी घरी संन्यासाचा वेष । पाहोन तयास धन देती ॥ ३ ॥
संन्याशाला नाही बहुरूपियाला । सगुणीं भजला तेथें पावे ॥ ४ ॥
अद्वैताचा खेळ दिसे गुणागुणी । एका जनार्दनी ओळखिलें ॥ ५ ॥

१३

ओळखिला हरि साठविला पोटी । होतां त्याची भेटी दुःख कैचें ॥ १ ॥

नर अथवा नारी हो कां दुराचारी । मुखीं गातां हरि पवित्र तो ॥ २ ॥
पवित्र तें कुळ धन्य त्याची माय । हरि मुखें गाय नित्य नेमें ॥ ३ ॥
काम क्रोध लोभ जयाचे अंतरी । नाही अधिकारी ऐसा येथें ॥ ४ ॥
वैष्णवांचें गुह्य काढिलें निवडुनी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥ ५ ॥

१४

हरि बोला देतां हरि बोला घेतां । हांसतां खेळतां हरि बोला ॥ १ ॥
हरि बोला गातां हरि बोला खातां । सर्व कार्य करतां हरि बोला ॥ २ ॥
हरि बोला एकांतीं हरि बोला लोकांतीं । देहत्यागाअंतीं हरि बोला ॥ ३ ॥
हरि बोला भांडतां हरि बोला कांडतां । उठतां बैसतां हरि बोला ॥ ४ ॥
हरि बोला जनीं हरि बोला विजनीं । एका जनार्दनी हरि बोला ॥ ५ ॥

१५

एक तीन पांच मेळा पञ्चवीसांच । छत्तिस तत्त्वांचा मूळ हरि ॥ १ ॥
कल्पना अविद्या तेणे झाला जीव । मायोपाधी शिव बोलिजेति ॥ २ ॥
जीव शिव दोन्ही हरिरूपीं तरंग । सिंधु तो अभंग नेणें हरी ॥ ३ ॥
शुक्तीवरी रजत पाहतां डोळां दिसे । रज्जूवरी भासे मिथ्या सर्प ॥ ४ ॥
क्षेत्र-क्षेत्रजातें जाणताती ज्ञानी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥ ५ ॥

१६

कल्पनेपासूनी कल्पिला जो ठेवा । तेणें पडे गोंवा नेणे हरी ॥ १ ॥
दिधल्या वांचूनि फळप्राप्ति कैची । इच्छा कल्पनेची व्यर्थ बापा ॥ २ ॥
इच्छावे ते जवळी चरण हरीचे । चरण सर्व नारायण देतो तुज ॥ ३ ॥
न सुटे कल्पना अभिमानाची गांठी । घेतां जन्म कोटी हरि कैचा ॥ ४ ॥
एका जनार्दनी सांपडली खूण । कल्पना अभिमान हरि झाला ॥ ५ ॥

१७

काय पत्तनीचे बंदासी सोहळे । वांझेसी दोहाळे कैची होती ॥ १ ॥
अंधापुढें दीप खरासी चंदन । सर्पासी दुधपान करूं नये ॥ २ ॥
क्रोधि अविश्वासी त्यासी बोध कैचा । व्यर्थ आपुली वाचा शिणवूं नये ॥ ३ ॥
खळाची संगती उपयोगासी न ये । आपणा अपाय त्याचे संगे ॥ ४ ॥
वैष्णवीं कुपथ्य टाकिल वाळूनी । एका जनार्दनीं तेचि भले ॥ ५ ॥

१८

न जायेचि ताठा नित्य खटाटोप । मण्डुकी वटवट तैसे ते गा ॥ १ ॥
प्रेमावीण भजन नाकाविण मोती । अर्धाविण पोथी वाचुनी काय ॥ २ ॥
कुंकवा नाही ठावे म्हणे मी आहेव । भावावीण देव कैसा पावे ॥ ३ ॥
अनुतापेवीण भाव कैसा राहे । अनुभवं पाहें शोधूनियां ॥ ४ ॥
पाहतां पाहणें गेलें तें शोधुनी । एका जनार्दनीं अनुभविलें ॥ ५ ॥

१९

परिमळ गेलिया वोस फुल देठी । आयुष्या शेवटीं देह तैसा ॥ १ ॥
घडीघडी काळ वाट याची पाहे । अजून किती आहे अवकाश ॥ २ ॥
हाचि अनुताप घेऊन सावध । कांहीं तरी बोध करी मना ॥ ३ ॥
एक तास उरला खट्वांग रायासी । भाग्यदशा कैसी प्राप्त झाली ॥ ४ ॥
सांपडला हरि तयाला साधनीं । एका जनार्दनीं हरि बोला ॥ ५ ॥

२०

करा रे बापांनो साधन हरीचें । झणीं करणीचें करूं नका ॥ १ ॥
जेणें बा न ये जन्म यमाची यातना । ऐशिया साधना करा कांहीं ॥ २ ॥
साधनाचें सार मंत्रबीज हरी । आत्मतत्त्व धरी तोचि एक ॥ ३ ॥
कोटि कोटि यज्ञ नित्य ज्याचा नेम । एक हरि नाम जपतां घडे ॥ ४ ॥
एका जनार्दनीं न घ्यावा संशय । निश्चयेंसी होय हरिरूप ॥ ५ ॥

२१

बारा सोळा जणी हरीसी नेणती । म्हणोनी फिरती रात्रंदिवस ॥१॥
सहस्र मुखांचा वर्णितां भागला । हर्ष जया झाला तेणें सुखें ॥२॥
वेद जाणूं गेला पुढें मौनावला । तें गुह्य तुजला प्राप्त कैचें ॥३॥
पूर्व सुकृताचा पूर्ण अभ्यासाचा । दास सद्गुरूचा तोचि जाणे ॥४॥
जाणते नेणते हरीचे ठिकाणी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥५॥

२२

पिंडी देहस्थिती ब्रह्मांडी पसारा । हरिविण सार व्यर्थ भ्रम ॥१॥
शुकयाज्ञवल्क्य दत्त कपिलमुनी । हरिसी जाणोनि हरिच झाले ॥२॥
या रे या रे धरूं हरिनाम तारूं । भवाचा सागरू भय नाही ॥३॥
साधुसंत गेले आनंदी राहिले । हरिनामें झाले कृतकृत्य ॥४॥
एका जनार्दनी मांडिलें दुकान । देतो मोलावीण सर्व वस्तु ॥५॥

२३

आवडीनें भावें हरिनाम घेसी । तुझी चिंता त्यासी सर्व आहे ॥१॥
नको खेद करूं कोणत्या गोष्टीचा । पति तो लक्ष्मीचा जाणतसे ॥२॥
सकळ जीवांचा करितो सांभाळ । तुज मोकलील ऐसें नाही ॥३॥
जैसी स्थिति आहे तैशापरी राहें । कौतुक तूं पाहें संचिताचें ॥४॥
एका जनार्दनी भोग प्रारब्धाचा । हरिकृपें त्याचा नाश झाला ॥५॥

२४

दुर्बळाची कन्या समर्थाने केली । अवदसा निमाली दरिद्राची ॥१॥
हरिकृपा होतां भक्तां निघती दोंदें । नाचती स्वानदें हरिरंगी ॥२॥
देव भक्त दोन्ही एकरूप झाले । मुळीच संचलें जैसें तैसें ॥३॥
पाजळली ज्योती कापुराची वाती । ओवाळितां आरती भेद नुरे ॥४॥
एका जनार्दनी कल्पेची मुराला । तोचि झाला ब्रह्मरूप ॥५॥

२५

मुद्रा ती पांचवी लावूनियां लक्ष । तो आत्मा प्रत्यक्ष हरि दिसे ॥१॥
कानी जें पेरिलें डोळां तें उगवलें । व्यापकें भारले तोचि हरि ॥२॥
कर्म-उपासना-ज्ञानमार्गी झाले । हरिपाठी आले सर्व मार्ग ॥३॥
नित्य प्रेमभावे हरिपाठ गाय । हरिकृपा होय तयावरी ॥४॥
झाला हरिपाठ बोलणें येथूनी । एका जनार्दनी हरि बोला ॥५॥
॥ इति श्री एकनाथ हरिपाठ समाप्त ॥

४ तुकाराममहाराजकृत हरिपाठाचे अभंग

१

नमिला गणपति माऊली सारजा । आतां गुरुराजा दंडवत ॥१॥
गुरुरायाचरणीं मस्तक ठेविला । आल्या स्तुतीला द्यावी मती ॥२॥
गुरुराया तुजऐसा नाही सखा । कृपा करुनी रंका धरी हातीं ॥३॥
तुका म्हणे माता पिता गुरु बंधु । तूंचि कृपासिंधु पांडुरंगा ॥४॥

२

पहाटेच्या प्रहरी म्हणा हरि हरी । तया सुखा सरी नाही दुजे ॥१॥
केशव वामन नारायण विष्णु । कृष्ण संकर्षणु राम राम ॥२॥
माधवा वामना श्रीधरा गोविंदा । अच्युत मुकुंदा पुरुषोत्तमा ॥३॥
नरहरी भार्गवा गोपाळा वासुदेवा । हृषीकेशा पावा स्मरणमात्रें ॥४॥
तुका म्हणे एका नामी भाव । राहे होय साह्य पांडुरंग ॥५॥

३

अयोध्या मथुरा काशी अवंतिका । कांची हे द्वारका माया सत्य ॥१॥
मोक्ष पुण्या ऐशा नित्य वाचे स्मरे । प्राणी तो उद्धरे स्मरणमात्रें ॥२॥
नित्य नित्य मनीं हरि आठवावा । तेणेंच तरावा भवसिंधु ॥३॥
तुका म्हणे ऐसा नामाचा महिमा । राहील जो नेमा तोचि धन्य ॥४॥

४

यमुना कावेरी गंगा भगीरथी । कृष्णा सरस्वती तुंगभद्रा ॥१॥
नर्मदा आठवी वेळोवेळी वाचे । नाहीं भय साचें प्राणियासी ॥२॥
जयाचे संगती प्राणी उद्धरती । दर्शनेंच होती मुक्ति प्राप्त ॥३॥
तुका म्हणे नामी एकनिष्ठ भाव । तेथें वासुदेव सर्व काळ ॥४॥

५

प्रातःकाळीं नाम पवित्रचि घ्यावें । तेणें विसरावें जन्ममृत्यु ॥१॥
नळ युधिष्ठिर जनक जनार्दन । स्मरणेंचि धन्य होती प्राणी ॥२॥
न करा आळस नाम घेतां वाचे । नाहीं भय साचें प्राणियांसी ॥३॥
तुका म्हणे वाचें गाईल गोविंद । होईल परमानन्द नामें एका ॥४॥

६

कश्यप गौतम भारद्वाज अत्री । ऋषि विश्वामित्र नाम थोर ॥१॥
जमदग्नि मुनि वसिष्ठ वर्णिला । तिन्ही लोकीं झाला वंद्य एक ॥२॥
नाम घेतां नुरे पाप ताप दैन्य । होय थोर पुण्य उच्चारितां ॥३॥
तुका म्हणे ऐसी उच्चारितां वाणी । तेथें अंतःकरणी सुख होय ॥४॥

७

अहिल्या द्रौपदी सीता तारा चारी । मुख्य मंदोदरी पतिव्रता ॥१॥
नामें घेतां त्यांची वाणी हे पवित्र । होय कुळगोत्र उद्धरण ॥२॥
संकल्प विकल्प सांडोनियां दुरी । वाचे हरि हरी उच्चारारे ॥३॥
नाहीं बद्धकता तया संसाराची । जाचणी यमाची मग कैची ॥४॥

८

व्यास अंबरीष वसिष्ठ नारद । शौनक प्रल्हाद भागवत ॥१॥
नित्य स्मरण करी यांचें जरी प्राणी । पुन्हां नाही खाणी चौऱ्याशींची ॥२॥
शुक पराशर मुनि पुंडलीक । अर्जुन वाल्मीक नाम गाती ॥३॥
बली विभीषण भीष्म रुक्मांगद । बकदाल्भ्य शुद्ध महाऋषि ॥४॥
तुका म्हणे यांचीं नामें येतां वाणीं । प्रत्यक्ष तो प्राणी देवाऐसा ॥५॥

९

गीता भागवत वेद उच्चारितां । पापाची तों वार्ता कोठें राहे ॥१॥
सकळ वासना नामीं जे रंगली । साधनें राहिली मग कैची ॥२॥
म्हणोनिया नेम ऐसा तारी जीवा । होय तोचि देवा आवडता ॥३॥
उगवला दिवस जाय तो क्षणांत । विचारुनि हित वेगीं करा ॥४॥
तुका म्हणे स्मरा वेगीं विठोबासी । न धरा मानसीं दुजे कांहीं ॥५॥

१०

तीर्थांचें जें मूळ व्रतांचें जें फळ । ब्रह्म तें केवळ पंढरीये ॥१॥
तें आम्हीं देखिलें आपुले नयनीं । फिटलीं पारणीं लोचनांचीं ॥२॥
जिवीचा जिव्हाळा सुखाचा शेजार । उभें कटीं कर ठेवूनियां ॥३॥
जगाचा जनिता कृपेचा सागर । दीनां लोभपर दुष्टां काळ ॥४॥
सुरवरां चिंतनीं मुनिवरां ध्यानीं । आकार निर्गुणीं तोचि असे ॥५॥
तुका म्हणे नाहीं श्रुती आतुडलें । आम्हां सांपडलें गीती गातां ॥६॥

११

राजस सुकुमार मदनाचा पुतळा । रविशशिकळा लोपलिया ॥१॥
कस्तुरी मळकट चंदनाची उटी । रुळे माळ कंठीं वैजयंती ॥२॥

मुकुट कुंडलें श्रीमुख शोभलें । सुखाचें ओतिलें सकळही ॥ ३ ॥
कांसे सोनसळा पांघरे पाटोळा । घननीळ सावळा बाइयांनो ॥ ४ ॥
सकळही तुम्ही व्हा गे एकीसवा । तुका म्हणे जीवा धीर नाही ॥ ५ ॥

१२

आवडे हें रूप गोजिरें सगुण । पाहतां लोचन सुखावले ॥ १ ॥
आतां दृष्टीपुढें ऐसाचि तूं राहे । जो मी तुज पाहें पांडुरंगा ॥ २ ॥
लांचावलें मन लागलीसे गोडी । ते जीवें न सोडी ऐसें झालें ॥ ३ ॥
तुका म्हणे आम्हीं मागावें लडिवाळी । पुरवावी आळी मायबापें ॥ ४ ॥

१३

शंख चक्र गदा रुळे वैजयंती । कुंडलें तळपती दोन्ही कानी ॥ १ ॥
मस्तकी मुकुट नवरत्नहार । वरी पीतांबर पांघुरला ॥ २ ॥
रत्नहिरेजडित कटीं कडदोरा । रम्य शोभे हिरा बेंबीपाशी ॥ ३ ॥
जडित कंकण कर्णी शोभे मुद्रिका । लाचावला तुका भेटीसाठी ॥ ४ ॥

१४

नेणें जप तप योग युक्ति ध्यान । करितां चिंतन रात्रंदिवस ॥ १ ॥
नेणें कांहीं देवा झालों उतराई । मागें लागों पाहीं बाळ जैसा ॥ २ ॥
भाव-गंगोदकें आम्ही शुद्ध पाहें । प्रक्षाळिले पाय विटेसहित ॥ ३ ॥
जन्मली जान्हवी ज्या ठायीं उत्तम । हारावया श्रम भाविकाचे ॥ ४ ॥
तुका म्हणे आम्ही झालों पुण्यवंत । सेविलें अमृत रामतीर्थ ॥ ५ ॥

१५

परिमळमिश्रित करुनि उटणें । नारायण तेणें तोषविला ॥ १ ॥
पय घृत दहि मधु ते शर्करा । गोशृंगधारा अखंडित ॥ २ ॥
करोनि संयुक्त ओपियली ईशा । पंचामृतें तैशी पंचविधि ॥ ३ ॥
तुका म्हणे जेथें गंगे जन्म झाला । प्रसाद दिधला आम्हालागी ॥ ४ ॥

१६

आपुलिया घरीं कष्ट तरी करी । आणोनि घागरी गंगोदक ॥ १ ॥
करोनि विनंती विनवितो तुम्हां । स्नान पुरुषोत्तमा करा वेगीं ॥ २ ॥
उत्तम वस्त्रानें पुसावें तें अंग । करोनि अभ्यंग सर्वांगासी ॥ ३ ॥
परिधान वस्त्रें केले पीतांबरें । तेणें हें साजिरें रूप दिसे ॥ ४ ॥
तुका म्हणे नेत्र पाहतां निवाले । ध्यान संचारलें हृदयामार्जी ॥ ५ ॥

१७

मन हा मोगरा अर्पूनी ईश्वरा । पुनरपि संसारा येणें नाही ॥ १ ॥
मन हें सेवती अर्पूनी भगवंती । पुनरपि संसृती येणें नाही ॥ २ ॥
मन हें तुळसी अर्पूनी हृषीकशी । पुनरपि जन्मासी येणे नाही ॥ ३ ॥
तुका म्हणे ऐसा जन्म दिला देवा । तया वास व्हावा वैकुंठासी ॥ ४ ॥

१८

नामपुष्प शुद्ध गळां घाला हार । विवेक सारासार तुरा लावूं ॥ १ ॥
बोध भाळीं बुका क्षमा तुलसीदळ । वाहतां गोपाळ संतोषतो ॥ २ ॥
गाइलीया गुण संतोषें तयानें । करितां कीर्तनें आल्हादे तो ॥ ३ ॥
आल्हादे हा देव कीर्ति वाखाणितां । पवाडे सांगतां याचे यास ॥ ४ ॥
याचे यास करूं सर्व निवेदन । वारील हा शीण संसारीचा ॥ ५ ॥
संसाराचा वारा लागों नेदी अंगा । भावे पांडुरंगा आळवितो ॥ ६ ॥
तुका म्हणे आतां उजळली आरती । भावें तो श्रीपती ओंवाळूंया ॥ ७ ॥

१९

शब्दाचिया भावें केला उपचार । तेणें सर्वेश्वर संतोषला ॥ १ ॥
शब्दाचिया करें करविलें भोजन । धाला नारायण तेणें सुखें ॥ २ ॥

शब्दाचिया करें करविले आचमन । तांबूल अर्पून फळें पुष्पें ॥ ३ ॥
तुका म्हणे अन्नाआधी धूपदीप । उपचार अल्प समर्पिले ॥ ४ ॥

२०

मजलागीं नाही ज्ञानाची ती चाड । वाचे घेत गोड नाम तुझें ॥ १ ॥
नेणतें लेकरुं आवडीचें नातें । बोले वचनातें आवडीनें ॥ २ ॥
भक्तिविण कांहीं वैराग्य तें नाही । घातला विटाई भार तुज ॥ ३ ॥
तुका म्हणे नाचूं निर्लज्ज होउनी । नाही मझे मनी दुजा भाव ॥ ४ ॥

२१

पूजूं नारायण शब्दाचे सुमनें । मंत्रपुष्प तेणें वाहियेलें ॥ १ ॥
भावाचे पै हातीं जोडुनी ओंजळ । समर्पिलें जळ शुद्ध भावें ॥ २ ॥
मुखशुद्धी तांबूल दिलें तुळसीदल । आनंद सकळ ओसंडला ॥ ३ ॥
तुका म्हणे आतां उरलें नाही । नामाविण कांहीं बोलावया ॥ ४ ॥

२२

समाधान चित्ताचें चरणा आलिंगन । पायावरी मन स्थिरावलें ॥ १ ॥
जैसें केले तैसें घालूं लोटांगणा । करूं प्रदक्षिणा नमस्कार ॥ २ ॥
प्रार्थितों मी तुज राहें माझें पोटी । हृदयसंपुटी देवराया ॥ ३ ॥
क्षेम आलिंगन दिली पर्यी मिठी । घेतलीसे लुटी अमूप हो ॥ ४ ॥
तुका म्हणे आतां आनंदीआनंद । गाऊं परमानंद मनासंगें ॥ ५ ॥

२३

काय उपचार करूं पांडुरंगा । हेंचि मज सांगा विचारुनी ॥ १ ॥
कोणता पदार्थ उणा तुजपासी । बोलाया वाचेशीं मौन पडे ॥ २ ॥
शंकर-शेषादि करिती स्मरण । तेथें माझें मन गाऊं शके ॥ ३ ॥
इंद्र सुरवर वाहती सुमनें । तेथें म्यां वाहणें काय एक ॥ ४ ॥
परी आवडीनें जोडुनी ओंजळ । बुका वाहूं माळ तुळसीची ॥ ५ ॥
उणें पुरें तुम्ही करुनियां सांगा । जिवालागीं मग सुख तेव्हां ॥ ६ ॥
तुका म्हणे माझी ऐकावी प्रार्थना । तुम्ही नारायणा सेवकाची ॥ ७ ॥

२४

कैसें करूं ध्यान कैसा पाहूं तुज । वर्म दावी मज याचकासी ॥ १ ॥
कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ॥ २ ॥
कैसी कीर्ति वाणूं कैसा लक्षी जाणूं । जाणूं हा कवणूं कैसा तुज ॥ ३ ॥
कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्ती । कैसी स्थिति मति न कळे मज ॥ ४ ॥
तुका म्हणे जैसें दास केले देवा । तैसें हें अनुभवा आणी मज ॥ ५ ॥

२५

काय तुज कैसें जाणावें गा देवा । आणावे अनुभवा कैशापरी ॥ १ ॥
सगुण निर्गुण स्थूल कीं लहान । न कळे अनुमान मज तुझें ॥ २ ॥
कोणता निर्धार करूं हा विचार । भवसिंधु पार तारावया ॥ ३ ॥
तुका म्हणे कैसें पाय आतुडती । न पडे श्रीपती वर्म ठावें ॥ ४ ॥

२६

स्तुती करूं तरी कोण माझी मती । वेदां पडे भ्रांति हें आश्चर्य ॥ १ ॥
परी हा जिह्वाग्री रामकृष्णहरी । बैसवी लौकरी यातीगुण ॥ २ ॥
रूप गुण कीर्ति कृपाळु उदार । वर्णावया पार ब्रह्मा नेणे ॥ ३ ॥
रूपी नामीं शिव होऊनिया वेडा । वर्णिला पवाडा रामनामी ॥ ४ ॥
तुका म्हणे मज नेणवेचि शिव । नाही राहिला वाव बोलावया ॥ ५ ॥

२७

नामाचा प्रताप न वर्णवेचि मज । सांग गरुडध्वज राहे तेथें ॥ १ ॥
मम वाचा किती परतल्या श्रुती । वेद मुखें श्रुती मौन ठेले ॥ २ ॥

वर्णुं नेणें शेष नामाचा पवडा । चिरलिया रांडा जिह्वा त्याच्या ॥३॥
अनुसरली रमा वर्णावया श्रीहरी । पायांची किंकरी होऊनि ठेली ॥४॥
तुका म्हणे आम्ही मानव किंकर । वर्णावया पार न कळे तुझा ॥५॥

२८

आम्ही मानवानी वर्णावें तें काय । सुरवर पाय वंदिताती ॥१॥
गणेश शारदा करिती गायन । आदिदेव गण श्रेष्ठ श्रेष्ठ ॥२॥
जयाच्या गायना तिष्ठतो शंकर । तयासी पै पार न कळे तुझा ॥३॥
तुका म्हणे आम्ही किंकर ते किती । इंद्राची ती मती नागविली ॥४॥

२९

अगा महाविष्णु अनंत भुजांच्या । आम्हां अनाथांच्या सोयरीया ॥१॥
न कळे महिमा वेद मौनावती । तेथें माझी मति कोणीकडे ॥२॥
काय म्यां वर्णावें तुझ्या थोरपणा । सहस्रवदना शक्ति नव्हे ॥३॥
रविशशी जेथें तेजें सामावती । तेथें माझी मती कोणीकडे ॥४॥
तुका म्हणे आम्ही बाळ तूं माऊली । करावी साउली करुणेची ॥५॥

३०

नमो विश्वरूपा अगा मायबाप । अपारा अमूपा पांडुरंगा ॥१॥
विनवितो रंक दास मी सेवक । वचन तें एक आइकावे ॥२॥
तुझी स्तुती वेद करितां भागला । निवांतचि ठेला नेति नेति ॥३॥
ऋशि मुनि बहु सिद्ध कविजन । वर्णितां तुझे गुण न सरती ॥४॥
तुका म्हणे तेथें काय माझी वाणी । जे तुझी वाखाणी कीर्ति देवा ॥५॥

३१

विनविजे ऐसे भाग्य नाही देवा । पायांशीं केशवा सलगी केली ॥१॥
धीटपणे पत्र लिहिलें आवडी । पार नेणें थोडी मति माझी ॥२॥
जेथें वेदां तुझा न कळेचि पार । तेथें मी अपार काय वानूं ॥३॥
जैसे तैसे माझे बोल अंगिकारी । बोंबड्या उत्तरी गौरवितो ॥४॥
तुका म्हणे विटेवरी जीं पाऊलें । तेथें म्यां ठेविलें मस्तक हें ॥५॥

३२

त्रिगुण आटीव वाचेचा पसारा । पडेल विचार सर्व रस ॥१॥
आदि मध्य अंती नाही अवसान । जीवनीं जीवन मिळुनी गेलें ॥२॥
रामकृष्ण नाम माळ ही साजरी । ओंविली गोजिरी कर्णी मनी ॥३॥
तुका म्हणे तनु झाली हे शीतल । आवडी सकळ ब्रह्मानंदें ॥४॥

३३

इतुकें करीं देवा ऐकें वचन । समूळ अभिमान जाळीं माझा ॥१॥
इतुकें करीं देवा आइकें हे गोष्टी । सर्व समदृष्टी तुज देखें ॥२॥
इतुकें करीं देवा विनवितों तुज । संतचरण रज वंदी माथां ॥३॥
इतुकें करीं देवा आइकें हे मात । हृदयीं पंढरीनाथ दिवसरात्री ॥४॥
भलतियां भावें तारी पंढरीनाथा । तुका म्हणे आतां शरण आलों ॥५॥
॥ इति श्रीतुकाराम हरिपाठ समाप्त ॥

५ श्रीनिवृत्तिमहाराजकृत हरिपाठाचे अंभंग

१

हरिविण दैवत नाही पै अनुचिती । अखंड श्रीपती नाम वाचे ॥१॥
रामकृष्ण मूर्ति या जपा आवृत्ती । नित्य नामें तृप्ती जाली आम्हां ॥२॥
नामाचेनि स्मरणें नित्य पै सुखांत । दुर्जीयाची मात नेणो आम्ही ॥३॥
निवृत्ति जपतु अखंड नामावळी । हृदयकमळीं केशीराज ॥४॥

२

हरिविण चिती न धरीं विपरीत । तरताती पतित रामनामें ॥१॥
विचारुनी पाहा ग्रंथ हे अवघे । जेथें तेथें सांग रामनाम ॥२॥
व्यासादिक भले रामनामापाठी । नित्यता वैकुंठीं तयां घर ॥३॥
शुकादिक मुनि विरक्त संसारी । रामनाम निर्धारी उच्चारिलें ॥४॥
चोरटा वाल्मीकि रामनामी रत । तोही एक तरत रामनामी ॥५॥
निवृत्ति साचार रामनामी दृढ । अवघेचि गूढ उगविले ॥६॥

३

हरिमार्ग सार येणेंचि तरिजे । येरवीं उभिजे संसार रथ ॥१॥
जपतां श्रीहरी मोक्ष नांदे नित्य । तरेल पै सत्य हरि नामें ॥२॥
काय हें ओखद नामनामामृत । हरिनामें तृप्त करी राया ॥३॥
निवृत्ति साचार हरिनाम जपत । नित्य हृदयांत हरी हरी ॥४॥

४

एकेविण दुजें नाही पै ये सृष्टी । हें ध्यान किरीटी दिधलें हरी ॥१॥
नित्य या श्रीहरि जनीं पै भरला । द्वैताचा अबोला तया घरी ॥२॥
हरीविणें देवो नाही नाही जनीं । अखंड पर्वणी हरी जपतां ॥३॥
निवृत्ति साकार हरिनाम पाठ । नित्यता वैकुण्ठ हरिपाठ ॥४॥

५

जपतां कुंठिणी उतरे विमान । नाम नारायण आलें मुखा ॥१॥
नारायण नाम तारक तें आम्हां । नेणों पै महिमा अन्य तत्त्वी ॥२॥
तरिले पतित नारायण नामें । उद्धरिले प्रेम हरिभक्त ॥३॥
निवृत्ति उच्चार नारायण नाम । दिननिशी प्रेम हरी हरी ॥४॥

६

एक तत्त्व हरि असे पै सर्वत्र । ऐसें सर्वत्र शास्त्र बोलिलेलें ॥१॥
हरिनामें उद्धरे हरिनामें उद्धरें । वेगीं हरि त्वरें उच्चारी जो ॥२॥
जपता पै नाम यमकाळ कापे । हरी हरी सोपें जपिजे सुखें ॥३॥
निवृत्ति म्हणे हरिनामपाठ जपा । जन्मांतर खेपा अंतरती ॥४॥

७

गगनीचा घन जातो पै वारेन । अवचिता पतन अधोपथें ॥१॥
अध ऊर्ध्व हरि भाविला दुसरी । प्रपंचबोहरी आपोआप ॥२॥
निवृत्ति म्हणे जन हरीचें स्वरूप । कळाचें पै माप हरिनाम ॥३॥

८

सृष्टीच्या संमता सुरतरु तरु । बोलिला विस्तारु धर्मशास्त्री ॥१॥
नेघों हें तरु प्रपंचपरिवारु । प्रत्यक्ष ईश्वरु पुरे आम्हा ॥२॥
निवृत्ति निवांत हरीच सेवित । दो अक्षरी उचित इंद्रिया ॥३॥

९

सर्वाभूती दया शांती पै निर्धार । योग साचार जनीं इये ॥१॥
न लगे मुंडण काया हें दंडणें । अखंड कीर्तन स्मरे हरी ॥२॥
शिव जाणें जीवीं रक्षला चैतन्य । हे जीवीं कारुण्य सदा भावीं ॥३॥
गगनी सूर्य तपे अनंत तारा लोपे । एकची स्वरूपें आत्मा तैसा ॥४॥
उगवला कळीं उल्हासु कमळीं । तैसा तो मंडली चंद्र लेखा ॥५॥
निवृत्तिमंडळ अमृत सकळ । घेतलें रसाळ हरिनाम ॥६॥

१०

जयाचेनि सुखें चळत पै विश्व । नांदे जगदीश सर्वा घटीं ॥१॥
त्याचें नाम हरी त्याचें नाम हरी । प्रपंचबोहरी कल्पनेची ॥२॥
शांति त्याची नारी प्रकृति विकारी । उन्मनी बोवरी हृदयांतु ॥३॥

